

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 23 maj 2019

Mål nr

T 3536-18

PARTER

Klagande

Aktiebolaget Storstockholms Lokaltrafik, 556013-0683

Lindhagensgatan 100

105 73 Stockholm

Ombud: Advokat MH

Motpart

GS

SAKEN

Fordran

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts dom 2018-06-15 i mål FT 551-18

DOMSLUT

Högsta domstolen fastställer hovrättens domslut.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Aktiebolaget Storstockholms Lokaltrafik (SL) har yrkat att Högsta domstolen bifaller dess vid tingsrätten förda talan.

GS har motsatt sig att hovrättens dom ändras.

DOMSKÄL**Frågorna i målet**

1. Målet gäller bevisbörda och beviskrav i mål om tilläggsavgift enligt lagen (1977:67) om tilläggsavgift i kollektiv persontrafik.

Bakgrund

2. Vid en biljettkontroll i Stockholms tunnelbana den 15 februari 2017 visade en resenär upp en studentbiljett men kunde inte visa upp någon studentlegitimation. Eftersom resenären inte företedde något slag av legitimation, ställde biljettkontrollanten frågor till henne om hennes namn, personnummer och adress. De svar som resenären lämnade svarade mot de uppgifter om GS:s namn, personnummer och adress som kontrollanten kunde ta fram på sin handdator. Kontrollanten debiterade en tilläggsavgift enligt lagen om tilläggsavgift i kollektiv persontrafik. Sedan GS några veckor senare tagit emot en betalningspåminnelse, bestred hon kravet och gjorde gällande att det inte var hon som hade stoppats av kontrollanten.

3. SL väckte talan mot GS med yrkande om att hon skulle förpliktas att betala 1 560 kr, avseende tilläggsavgift, jämte ränta. SL yrkade även ersättning för betalningspåminnelse och rättegångskostnader. GS bestred käromålet.

4. Såväl tingsrätten som hovrätten har ogillat SL:s talan med motiveringen att GS har visat att det inte var hon som stoppades av kontrollanten.

Rättsliga utgångspunkter

Allmänt om tilläggsavgifter i kollektiv persontrafik

5. Enligt 1 § lagen om tilläggsavgift i kollektiv persontrafik får den som driver kollektiv persontrafik under vissa förutsättningar ta ut tilläggsavgifter av resande som inte kan förete giltig biljett.

6. Införandet av regler om tilläggsavgifter utgjorde – liksom införandet av lagen (1976:206) om felparkeringsavgift – ett led i arbetet med att finna alternativa och enklare former för att beivra mindre lagöverträdelser.

7. Som regleringen har utformats utgör emellertid denna typ av avgift ett anspråk av civilrättsligt slag som i grunden får anses gå tillbaka på det avtalsförhållande som etableras när en person använder sig av ett trafikföretags tjänster. Tvister om tilläggsavgifter handläggs därför, liksom tvister enligt lagen (1984:318) om kontrollavgift vid olovlig parkering, som tvistemål.

Allmänt om bevisbörda och beviskrav i tvistemål

8. Om parterna i ett tvistemål är oense i fråga om en viss omständighet, aktualiseras frågor om bevisbörda och beviskrav. Bevisbördans placering anger vem av parterna som är skyldig att ta fram tillräcklig bevisning för att den tvistiga omständigheten föreligger eller med andra ord vem av parterna som får bära nackdelen av att omständigheten inte bevisas. Beviskravet anger hur stark bevisning som parten måste lägga fram för att bevisbördan ska anses ha fullgjorts.

Bevisbörda i mål om tilläggsavgift

9. Grunden för ett anspråk på tilläggsavgift är att svaranden har utnyttjat kollektiv persontrafik och därvid inte har kunnat visa upp någon giltig biljett. Om det råder tvist om något av dessa förhållanden, får trafikföretaget anses ha bevisbördan för att det förhåller sig så som företaget påstår.

Beviskrav i mål om tilläggsavgift

10. I tvistemål gäller som utgångspunkt ett högt beviskrav. Vid bedömningen av vilket beviskrav som bör ställas på ett trafikföretag i ett mål om tilläggsavgift måste emellertid beaktas att hanteringen av detta slag av mål förutsätter enkla och rationella rutiner. Det talar för att trafikföretaget bör kunna uppfylla sin bevisbörda i frågan om resenärens identitet genom viss enklare standardbevisning, så länge den utpekade resenären inte framför invändningar och motbevisning av viss tyngd.

11. I mål om felparkeringsavgift och mål om kontrollavgift vid olovlig parkering godtas ofta utredning i form av en parkeringsvakts anteckningar som tillräcklig bevisning för att en olovlig parkering har ägt rum. Detta kan motiveras med att en parkeringsvakts erfarenhet och rutiner lämnar ett mycket begränsat utrymme för misstag. Om fordonsägaren invänder mot påståendet om olovlig parkering och därvid lägger fram motbevisning av viss substans, måste emellertid en samlad bevisvärdering göras, varvid parkeringsvaktens anteckningar inte alltid kan tas för goda (jfr t.ex. ”Parkeringen på Torggatan” NJA 2013 s. 711 (II), särskilt p. 10 och 11).

12. Det finns anledning att tillämpa samma synsätt i mål om tilläggsavgifter. Om det av en biljettkontrollants anteckningar enligt tillämpade rutiner eller vittnesmål framgår att svaranden har utnyttjat trafikföretagets tjänster, kan detta alltså räcka för att företaget ska ha uppfyllt sin bevisbörda. Domstolen kan i så fall utgå från trafikföretagets påståenden i denna del. Om svaranden

presenterar utredning som har viss tyngd och är ägnad att försvaga värdet av kontrollantens uppgifter, måste emellertid domstolen göra en samlad bevisvärdering med tillämpning av sedvanliga beviskrav.

13. Det enkla fallet är när det av biljettkontrollantens anteckningar eller vittnesmål framgår att resenären vid kontrollen har visat upp en giltig legitimationshandling; utrymmet för att kontrollanten då har tagit miste får anses vara mycket begränsat. Men även när det finns dokumentation som utvisar att kontrollanten har försäkrat sig om resenärens identitet på annat övertygande sätt får trafikföretaget normalt anses ha uppfyllt sin bevisbörda. Ett exempel på detta är när resenären i samband med kontrollen har lämnat fullständiga och konsistenta uppgifter om namn, adress och personnummer. I ett sådant fall måste det dock, vid den samlade bevisvärdering som ska göras om svaranden åberopar motbevisning, vägas in att kontrollantens identifiering av resenären har rymt ett större moment av osäkerhet jämfört med om det har uppvisats en legitimationshandling. Även en förhållandevis svag motbevisning kan då få till följd att käromålet ska ogillas.

Bedömningen i detta fall

14. I detta fall uppvisade resenären inte någon ID-handling. I stället kontrollerades – enligt vad vittnesförhöret med biljettkontrollanten utvisar – resenärens identitet genom att resenärens uppgifter om personnummer, namn och adress jämfördes med de personuppgifter som kontrollanten hade tillgång till genom sin handdator. Dokumenterade uppgifter om att det har gjorts en sådan kontroll får normalt anses utgöra tillräcklig bevisning för att det var den uppgivna personen som utnyttjade trafikföretagets tjänster (se p. 13).

15. GS har emellertid åberopat motbevisning av viss tyngd. Hon har företett ett kvitto som visar att hon hade köpt en månadsbiljett utan studentrabatt några dagar före det aktuella tillfället. Mot den bakgrunden framstår det som märkligt att hon – som SL har påstått – då skulle ha använt en studentbiljett.

Hon har även hänvisat till skillnaden mellan namnteckningen på hennes pass och namnteckningen på tilläggsavgiftsdokumentet. Till detta kommer att hon har bekräftat sina uppgifter vid ett förhör under sanningsförsäkran.

16. Med hänsyn till detta kan det, vid den samlade värderingen av den bevisning som parterna har lagt fram, inte anses visat att det var GS som stoppades. SL har därmed inte uppfyllt sin bevisbörda och GS ska, såsom tingsrätten och hovrätten har funnit, inte åläggas betalningsskyldighet för den utfärdade tilläggsavgiften.

17. Hovrättens domslut ska följaktligen fastställas.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Anders Eka, Ann-Christine Lindeblad, Agneta Bäcklund, Sten Andersson (referent) och Stefan Reimer
Föredragande justitiesekreterare: Lina Nestor